

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

**LEWENSORIËNTERING
ALGEMENE ASSESSERINGSTAAK
SEPTEMBER 2022**

PUNTE: 100

TYD: 2½ uur

Hierdie vraestel bestaan uit 9 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit drie afdelings, naamlik AFDELING A, AFDELING B en AFDELING C.
2. Die vrae in AFDELING A en AFDELING B is VERPLIGTEND.
3. Beantwoord enige TWEE vrae in AFDELING C.
4. Lees AL die vrae aandagtig deur.
5. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
6. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A (VERPLIGTEND)

Beantwoord AL die vrae in hierdie afdeling.

VRAAG 1

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.1.6 D.

1.1.1 Wanneer jy 'n loopbaan kies, sal die belangrikste aspek wees om ...

- A die voordele en salaris wat jy sal ontvang, te evalueer.
- B te assesseer of jy jou volle potensiaal sal ontwikkel.
- C die geografiese ligging van die werkplek in ag te neem.
- D die ure wat jy sal moet werk, te bestudeer.

1.1.2 'n Belangrike strategie om 'n effektiewe studieplan te volhou, kan EEN van die volgende insluit:

- A Volg alle aktiwiteite wat jy beplan het om te doen, streng na
- B Organiseer al die vereiste assesseringstake
- C Neem alle betrokke aktiwiteite met tydraamwerke in ag
- D Pas sekere aktiwiteite aan om vordering te verseker

1.1.3 EEN van die hoof funksies van die Kommissie vir Versoening, Bemiddeling en Arbitrasie (KVBA) is om ...

- A die stigting van werkplekforums te fasiliteer.
- B regs- en finansiële ondersteuning vir werkers te reël.
- C geleenthede vir bevordering en groei te verskaf.
- D opregtheid en dissipline onder werkers aan te moedig.

1.1.4 Om 'n omgewingsprojek te assesseer, beteken om ...

- A jou koolstofvoetspoor te verminder om lugbesoedeling te voorkom.
- B elektrisiteit- en waterverbruik in jou huishouding te verminder.
- C maniere voor te stel om gryswater waar en wanneer moontlik te bekom.
- D die invloed van die herwinning van afval op jou gemeenskap in ag te neem.

1.1.5 Die volgende is voorbeelde van fiksheidsoefeninge om jou kernspiere te versterk:

- A Opsitte, naellope en hurk-sitte
- B Touspring, opkrulle en hurk-sitte
- C Opkrulle, opsitte en opstote
- D Opsitte, touspring en naellope

(5 x 1) (5)

- 1.2 Gee EEN woord/term vir elk van die volgende beskrywings. Skryf slegs die woord/term langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.
- 1.2.1 'n Leerstyl wat jou in staat stel om die beste te leer deur te doen, te beweeg en aan te raak (1)
- 1.2.2 'n Manier van regering waar die mense van 'n land die reg het om by wetgewing betrokke te wees en daaroor te besluit (1)
- 1.2.3 'n Navorsingsmetode wat op bewyse gebaseer is en deur die media gebruik word om sake van publieke belang, wat deur mense in magsposisies verdoesel word, te ontbloot (1)
- 1.3 Beantwoord die volgende vrae deur die antwoord langs die vraagnommers (1.3.1 tot 1.3.3) in die ANTWOORDEBOEK te skryf. Skryf jou antwoorde in volsinne.
- 1.3.1 Onderskei tussen die verantwoordelikhede van nasionale en provinsiale regerings om veilige en gesonde lewensomstandighede vir alle landsburgers te verseker. (1 x 2) (2)
- 1.3.2 Verduidelik EEN manier waarop jy gemeenskapsport/-speletjies kan aanpas om mense met verskillende gestremdhede te akkommodeer. (1 x 2) (2)
- 1.3.3 Bespreek EEN voordeel daarvan om die inligting wat jy leer, te visualiseer. (1 x 2) (2)
- 1.4 Lees die bron hieronder en beantwoord die vrae wat volg. Skryf jou antwoorde in volsinne.

DIE MAG VAN ONS OORTUIGINGS/GELOOFSTELSELS

Ons oortuigings/geloofstelsels, anders as ideologieë, is 'n onsigbare krag wat ons gedrag bepaal.

[Aangepas uit *The Power of our Belief System* deur Krysta Martynes]

- 1.4.1 Noem TWEE faktore wat tot die vorming van jou oortuigings/geloofstelsel kon bygedra het. (2 x 1) (2)
- 1.4.2 Definieer die term *ideologieë*. (1 x 2) (2)
- 1.4.3 Stel EEN manier voor waarop jou oortuigings/geloofstelsel jou persoonlike leefstylkeuses kan beïnvloed. Motiveer jou antwoord. (1 x 2) (2)

TOTAAL AFDELING A: 20

AFDELING B (VERPLIGTEND)

Beantwoord AL die vrae in hierdie afdeling. Skryf jou antwoorde in volsinne.

VRAAG 2

Bestudeer die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

DIE WET OP BASIESE DIENSVoorWAARDES – 'N WERKER SE BESKERMING

Suid-Afrika se arbeidswette is deesdae van die beste ter wêreld, want die Konstitusie het arbeidsregte baie sterk gevestig en mettertyd het vakbonde ook verdere insette tot die arbeidswette gelewer.

Die Wet op Basiese Diensvoorwaardes (WBDV), 1997 (Wet 75 van 1997) vorm die kern van arbeidswetgewing. Nie die werkgewer of die werknemer kan die voorwaardes wat in die WBDV uiteengesit is, veral met betrekking tot die regulasies van 'n werkskontrak, soos gestipuleer in die Wet, ignoreer nie.

Elke werkgewer is verplig om nie later as die eerste dag van die aanstelling nie, alle werkers van 'n werkskontrak te voorsien. Daar word dus sterk aanbeveel dat alle werkgewers 'n werkskontrak met 'n werker sluit. Dit is ook 'n feit dat baie min werkers eintlik die werkskontrak lees voordat hulle dit teken.

Al is Suid-Afrikaanse arbeidswette taamlik gevorderd, bestaan kinderarbeid, byvoorbeeld, steeds in 'n verskeidenheid arbeidsektore in die land. Dit is dus belangrik dat werkgewers die WBDV goed verstaan om te verseker dat die wyse waarop hulle funksioneer, ten volle aan die arbeidswette voldoen.

[Aangepas uit <http://www.chamlabour.co.za>. Toegang op 2 Mei 2022 verkry.]

2.1	Definieer die term <i>werkskontrak</i> .	(1 x 2)	(2)
2.2	Noem TWEE maniere waarop vakbonde werkers kan help om die nienakoming van werkstoestande te hanteer.	(2 x 1)	(2)
2.3	Verduidelik waarom die Wet op Basiese Diensvoorwaardes (WBDV), 1997 (Wet 75 van 1997) minderjarige kinders beskerm om in 'n formele werksomgewing te werk.	(1 x 2)	(2)
2.4	Hoe kan 'n werkgewer 'n jong werker help om die gevolge van 'n werkskontrak wat verkeerd vertolk of nie gelees is nie, te minimaliseer?	(2 x 2)	(4)
2.5	Assesseer TWEE voordele vir 'n werkgewer wat 'n werkskontrak aan werkers verskaf.	(2 x 2)	(4)
2.6	Ondersoek waarom dit vir 'n werker belangrik is om 'n werkskontrak na te gaan. Dui ook in ELKE antwoord aan hoe die nagaan daarvan die werker kan bevoordeel.	(2 x 3)	(6)

[20]

VRAAG 3

Lees die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

**DIE BELANGRIKHEID DAARVAN OM ANDER SIENINGS EN
INSIGTE TE ONDERSOEK**

Die studie van die mens se lewensiklus is van onskatbare waarde vir ons persoonlike insig in hierdie dissipline wat gedurig verander en hoofsaaklik die kinderjare, adolossensie en volwassenheid insluit.

Om oop te wees vir ander sienings en insigte is díé belangrikste eienskap wat ons deur ons hele lewe nodig kan kry soos wat ons deurgaans leer en kennis bekom oor die mens se lewensiklus. Die mooi daarvan om ander sienings, insigte en tradisies verwant aan die menslike lewensiklus te ondersoek, is dat dit ons in staat stel om soveel nuwe dinge uit te vind en soveel nuwe perspektiewe in te neem wat ons deur die lewe kan help.

Ons leef in 'n wêreld wat ons dwing om baie dinge wat ons deur die loop van ons lewens geleer het, te bevraagteken, en dit moet normaal wees om aan te neem dat nie almal ons opvoeding deel nie. Dit kan selfs vir ons 'n skok wees om te beseef dat die mense wat ons in ons leeftyd ontmoet, in dinge kan glo of doen wat ons dalk nie sal verstaan nie. Ons word van geboorte af alles geleer wat ons tans weet; om dus dinge vanuit ander se oogpunt te sien, kan tyd, energie en verdraagsaamheid verg.

[Aangepas uit <https://www.thoughtcatalog.com>. Toegang op 15 Februarie 2022 verkry.]

3.1	Definieer die term <i>menslike lewensiklus</i> .	(1 x 2)	(2)
3.2	Dui aan hoe 'n adolessent 'n identiteitskrisis, as deel van die lewensiklus, doeltreffend kan hanteer.	(2 x 1)	(2)
3.3	Verduidelik waarom dit belangrik is om kennis van die menslike lewensiklus te hê.	(1 x 2)	(2)
3.4	Bespreek TWEE moontlike redes waarom die meeste mense verplig kan voel om tradisionele praktyke te volg.	(2 x 2)	(4)
3.5	Assesseer die rol van die media in die bevordering van verdraagsaamheid vir verskillende tradisionele praktyke en/of sienings.	(2 x 2)	(4)
3.6	Hoe kan die ondersoek van ander sienings en insigte rakende die lewe met jou emosionele ontwikkeling help? Dui ook in ELKE antwoord aan hoe hierdie ontwikkeling die sleutel tot sukses in alle areas van jou lewe kan wees.	(2 x 3)	(6) [20]

TOTAAL AFDELING B: 40

AFDELING C

Beantwoord enige TWEE vrae in hierdie afdeling.

Jou antwoorde moet uit **paragrafe** bestaan. Punte sal SLEGS toegeken word vir antwoorde wat in volsinne geskryf is.

VRAAG 4

Lees die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

BLY KOMPETEREND OP E-BESIGHEIDSPATFORMS

Entrepreneurskap in die kulturele en kreatiewe industrieë in Suid-Afrika is waar individue kompeterende besighede gevestig het wat op die kunste gebaseer is, skeppend geïnspireer en relevant tot die kulturele erfenis van 'n spesifieke gemeenskap is. In die huidige wêreldmark het hierdie bedryf toenemend kompetend vir entrepreneurs op 'e-besigheidsplatforms geword.

Woordelys:

'e-besigheidsplatforms: 'n aanlyn ruimte wat entrepreneurs in staat stel om hulle besighede te bestuur

[Aangepas uit <https://www.trade.gov.za>. Toegang op 22 Maart 2022 verkry.]

Skryf paragrawe oor **entrepreneurskap en e-besighede**.

Gebruik die volgende as 'n riglyn:

- Noem VIER maniere waarop 'n waardegebaseerde benadering 'n entrepreneur kan lei om 'n suksesvolle e-besigheid te bestuur. (4 x 1) (4)
  - Analiseer hoe entrepreneurs kultuur kan gebruik om kompetend op die huidige e-besigheidsplatforms te bly. (2 x 4) (8)
  - Evalueer TWEE faktore in 'n kultuurgroep wat iemand se besluit om 'n entrepreneur te word, kan beïnvloed. (2 x 4) (8)
- [20]**

VRAAG 5

Lees die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

SAMEWERKING: 'N NOODSAAKLIKE VAARDIGHEID IN HIERDIE TYDPERK

Verbale en nieverbale kommunikasievaardighede is belangrik wanneer daar saamgewerk moet word. In hierdie nuwe digitale tydperk, is die vermoë om saam te werk en te deleger nog belangriker om die sukses van groepsprojekte te verseker.

[Aangepas uit <https://pressbooks.com/essential-skills-and-collaboration>.
Toegang op 22 Maart 2022 verkry.]

Skryf paragrawe oor **samewerking as 'n vaardigheid om belangebotsings te versoen**.

Gebruik die volgende as 'n riglyn:

- Noem VIER redes waarom dit belangrik is om nieverbale kommunikasie in 'n span in ag te neem. (4 x 1) (4)
  - Analiseer hoe werk van die huis af in hierdie nuwe digitale tydperk 'n invloed kan hê op hoe jy in 'n groepsprojek saamwerk. (2 x 4) (8)
  - Evalueer die belangrikheid van delegering as 'n samewerkingsvaardigheid vir spanwerk. (2 x 4) (8)
- [20]**

VRAAG 6

Lees die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

**MY FOON, MY FOTO'S, MY INLIGTING, MY PRIVAATHEID,
MY SOSIALEMEDIA-VOETSPoor ...**

Hoe groot is die probleem van jongmense se sosialemedia-voetspoor en persoonlike selfoongebruik by die werk werklik? Veral tydens werksure. Alhoewel werkers 'n reg tot privaatheid het wat die gebruik van hulle persoonlike elektroniese toestelle by die werk betref, kan hulle egter nie onbeperkte vryheid vir persoonlike interaksies op soaialemediaplatforms gedurende werksure eis nie.

[Aangepas uit <https://www.labourguide.co.za>. Toegang op 1 Maart 2022 verkry.]

Skryf paragrawe oor ***sosialemediaplatforms en sosialemedia-voetspoor***.

Gebruik die volgende as 'n riglyn:

- Noem VIER maniere waarop jongmense hulle sosialemedia-voetspoor meer doeltreffend kan bestuur. (4 x 1) (4)
- Analiseer TWEE moontlike negatiewe implikasies wat die tyd wat op sosiale media tydens werksure spandeer word, op 'n werkplek kan hê. (2 x 4) (8)
- Bespreek krities waarom dit vir 'n werkgewer belangrik is om beperkings op die gebruik van persoonlike elektroniese toestelle te stel om sodoende 'n maatskappy te beskerm. (2 x 4) (8)

[20]

TOTAAL AFDELING C: 40
GROOTTOTAAL: 100